

узгодженості та визначення основних понять на законодавчому рівні; нормативно-правового регулювання взаємодії при розміщенні психічнохворих осіб до лікувальних закладів; запровадження Єдиний реєстру психічнохворих осіб; розробка алгоритму дій як для поліцейських так і для медичних працівників при виявленні психічнохворої особи, яка потребує допомоги. А також, враховуючи зазначені ризики та ряд прогалин в законодавстві, які знижують можливість реалізації даного заходу в практичній діяльності поліції, слід узгодити та допрацювати пені законодавчі положення.

Список бібліографічних посилань

1. Хворіємо: Україна лідирує в Європі за кількістю психічних розладів // Etcetera : сайт. URL: <https://uk.etcetera.media/boleem-ukraina-lidiruet-v-evrope-po-kolichestvo-psihicheskih-rasstroystv.html> (дата звернення: 09.03.2019).
2. Медики назвали найпоширеніші психічні розлади українців // Кореспондент.net : сайт. URL: <https://ua.korrespondent.net/ukraine/3928335-medyky-nazvaly-naiposhyrenishi-psykhichni-rozlady-ukraintsiv> (дата звернення: 09.03.2019).
3. Святокум І. О. Особливості здійснення поліцейського піклування в Україні : наук.-метод. рек. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2018. 31 с.
4. Галустян О. А., Захаренко Л. М., Юрченко-Шеховцова Т. І. Особливості професійного спілкування інспекторів патрульної поліції під час охорони публічного порядку // Електронний репозитарій Національної академії внутрішніх справ : сайт. URL: <http://elar.naiau.kiev.ua/bitstream/123456789/2262/1/%D0%9E%D0%A1%D0%9E%D0%91%D0%9B%D0%98~1.PDF> (дата звернення: 09.03.2019).

Одержано 11.03.2019

УДК 343.58:342.9:351.765(477)

Ігор Іванович МИТРОФАНОВ,

доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри галузевих юридичних наук
Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського

ЖОРСТОКЕ ПОВОДЖЕННЯ З ТВАРИНАМИ: ПРИХОВАНЕ ОБЛИЧЧЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ПРЕЮДИЦІЇ

Стаття 299 Кримінального кодексу України (далі – КК) передбачає покарання за жорстоке поводження з тваринами, що відносяться до хребетних, у тому числі безпритульними тваринами, що вчинене умисно та призвело до каліцтва чи загибелі тварини, а також нацькування тварин одна на одну чи інших тварин, вчинене з хуліганських чи корисливих мотивів, публічні заклики до вчинення діянь, які мають ознаки жорстокого поводження з тваринами, а також поширення матеріалів із закликами до вчинення таких дій у виді арешту на строк до шести місяців або обмеження волі на строк до трьох років.

Разом з тим ст. 89 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) встановлює адміністративне стягнення за жорстоке поводження з тваринами – знущання над тваринами, завдання побойів або вчинення інших насильницьких дій, що завдали тварині фізичного болю, страждань і не спричинили тілесних ушкоджень, каліцтва чи загибелі, залишення тварин напризволяще, у тому числі порушення правил утримання тварин, у виді штрафу від двохсот до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією тварини, якщо перебування тварини у власника становить загрозу для її життя або здоров'я.

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень», прийнятий Верховною Радою України від 22.02.2017, що вводиться в дію через рік після набрання чинності цим законом, санкція ч. 1 ст. 299 КК змінюється на штраф від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арешту на строк до шести місяців або обмеження волі на строк до трьох років. Тобто, цей закон ч. 1 ст. 299 КК України чітко відносить до кримінальних проступків за санкцією. Не порівнюючи диспозиції лише зазначу, що подібна фіксація однакових за назвою деліктів в одному випадку як адміністративних, а в іншому – кримінально караних свідчить про наявність прихованої адміністративної юрисдикції, від якої,

як мені здавалося, відмовився законодавець, ухвалюючи КК України в 2001 році. Таке уможлиблюється через те, що закон від 22.02.2017 свідчить про одне – законодавець пішов найменшим шляхом супротиву та відмовимся від очищення адміністративно-деліктного права шляхом віднесення тих чи інших адміністративних проступків, що стосуються сфери державного управління, до кримінальних проступків.

Проте в КК України законодавець ввів і адміністративну преюдицію в чистому вигляді, що створюється появою в КУпАП ст. 183² «Ухилення особи від відбування адміністративного стягнення у виді суспільно корисних робіт», а в КК ст. 389² «Злісне ухилення особи від відбування адміністративного стягнення у виді суспільно корисних робіт». При цьому, як це повелося останнім часом, робиться таке через «утаємнені» зміни до КК України. Так, із назви Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення економічних передумов для посилення захисту права дитини на належне утримання» аж ніяк не випливає, що до КК будуть вноситися якісь зміни. Безперечним є факт необхідності протидії такому негативному явищу як ухилення від сплати аліментів на утримання своїх дітей, але тенденції подібного (прихованого) кримінально-правового законотворення набувають загрозливих явищ. Крім того, реанімація інституту класичної адміністративної преюдиції в кримінальному праві потребує наукового обґрунтування та тлумачення, щоб спростити практикам процес реалізації пов'язаних між собою норм адміністративного права та норм кримінального права.

Адміністративну преюдицію в кримінальному праві слід відрізнити від адміністративно-процесуальної преюдиції рішень суду у провадженнях, що регламентуються Кодексом адміністративного судочинства (далі – КАС) України. Так, обставини, встановлені рішенням суду у господарській, цивільній або адміністративній справі, що набрало законної сили, не доказуються при розгляді іншої справи, у якій беруть участь ті самі особи або особа, стосовно якої встановлено ці обставини, якщо інше не встановлено законом (ч. 4 ст. 78 КАС України). Вирок суду в кримінальному провадженні, ухвала про закриття кримінального провадження і звільнення особи від кримінальної відповідальності або постанова суду у справі про адміністративне правопорушення, які набрали законної сили, є обов'язковими для адміністративного суду, що розглядає справу про правові наслідки дій чи бездіяльності особи, стосовно якої ухвалений вирок, ухвала або постанова суду, лише в питанні, чи мали місце ці дії (бездіяльність) та чи вчинені вони цією особою (ч. 6 ст. 78 КАС України).

Взагалі під преюдиціальність розуміється як юридичне правило, за яким установлені судом у якійсь справі обставини та правові відносини, викладені у вирокі, судовому рішенні, що набрали законної сили, мають прийматися без доведення та не можуть бути спростовані під час розгляду судами інших справ. Преюдиціальність (від лат. *praejudicium* – попереднє рішення) – обов'язковість фактів, встановлених *судовим рішенням*, що набуло законної сили в одній *цивільній справі*, для суду при розгляді інших цивільних справ, в яких беруть участь ті самі особи. Преюдиціальність базується на правовій властивості законної сили судового рішення та визначається його суб'єктивними й об'єктивними межами, за якими сторони та треті особи з самостійними вимогами, що брали участь у справі, а також їхні правонаступники не можуть знову заявляти в суді ті самі вимоги, з тих самих підстав, а також оспорювати в іншому процесі встановлені судом у рішенні з такої справи факти.

Адміністративною преюдицією в кримінальному праві вважається зафіксований особливою конструкцією складу кримінального правопорушення преюдиціальний зв'язок між кількома аналогічними деліктами, вчиненими протягом певного (визначеного законом) періоду після застосування до винного заходів адміністративного стягнення за одне із правопорушень, завдяки чому вчинене кваліфікується як злочин і до винної особи застосовуються засоби кримінально-правового впливу.

Із огляду на одночасну появу ст. 183² КУпАП і ст. 389² КК виникає питання про можливість поступового нівелювання кордонів між кримінальним і адміністративно-деліктним правом? Можливо законотворці виходили з того, що перспективою механізму кримінально-правового регулювання є те, що блок засобів кримінально-правового впливу механізму реалізації кримінальної відповідальності (далі – МРКВ) планомірно буде позбавлятися від суворих примусових засобів винятково з метою домагання правомірності поведінкових актів не за рахунок побоювання санкцій кримінально-правових нормативів Особливої частини КК України, а прогресивних моральних настанов і звичок. Зростання морального призначення КК України,

послідовна його лібералізація національною політикою в сфері протидії злочинності визнається найважливішим вектором оновлення його норм для того, щоб запобігти кримінально караним діянням, а в разі, якщо запобіжна функція ЗУпКВ не спрацьовує, відновити соціальну справедливість для потерпілого, соціуму, держави та винного.

Правила відкритої адміністративної преюдиції, що мають тепер бути розроблені в науці сучасного кримінального права України, посядуть досить суттєві та впливові місця як у контексті зумовленості політикою в сфері протидії злочинності, що спрямована на подальшу гуманізацію покарання за нетяжкі злочини, так і в аспекті законотворчої схильності до моделювання складів кримінальних правопорушень, що приховують в собі адміністративно-преюдиціальні правила. Гуманізація покарання за кримінальні правопорушення з розглядом видом преюдиції полягає в створенні можливостей виконання запобіжної функції норм кримінального права на щаблі реалізації адміністративних стягнень, після чого при продовженні протиправної поведінки застосуванню підлягають норми КК (ст. 389² КК встановлює покарання за злісне ухилення особи від відбування адміністративного стягнення у виді суспільно корисних робіт, тобто продовження ухилення особою, яку притягнуто до адміністративної відповідальності на підставі ст. 183² КУпАП від відбування таких робіт – неприбуття до місця виконання цих робіт ...).

Для прихованої ж адміністративної преюдиції завжди виникає питання розмежування норм КУпАП і КК. Важке це зробити за наявності однакових формулювань – ст. 299 КК України передбачає покарання за жорстоке поводження з тваринами, ст. 89 КУпАП встановлює адміністративне стягнення за жорстоке поводження з тваринами. Зміст словосполучення «жорстоке поводження з тваринами», що зафіксований в абз. 11 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження», під таким розуміє знущання над тваринами, в тому числі безпритульними, що спричинило мучення, завдало їм фізичного страждання, тілесні ушкодження, каліцтво або призвело до загибелі, нацьковування тварин одна на одну та на інших тварин, вчинене з хуліганських чи корисливих мотивів, залишення домашніх та сільськогосподарських тварин напризволяще, в тому числі порушення правил утримання тварин».

До того ж поява в статті 299 КК України словосполучень «нацьковування тварин одна на одну чи інших тварин, вчинене з хуліганських чи корисливих мотивів», «публічні заклики до вчинення діянь, які мають ознаки жорстокого поводження з тваринами», а також «поширення матеріалів із закликами до вчинення таких дій» викликають певні застереження щодо необхідності протидії цим діянням саме кримінально-правовими засобами. Особливо останні два формулювання складають дії із підбурювання до вказаних дій і наслідків ніяких при цьому законотворець не передбачає. Із урахуванням поняття «жорстоке поводження з тваринами», зафіксованого в абз. 11 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження», а також теоретико-правових засад МРКВ та принципу економії кримінально-правової репресії обґрунтованим слід визнати встановлення ст. 299 КК покарання лише за жорстоке поводження з тваринами, що вчинене умисно та призвело до каліцтва чи загибелі тварини.

Одержано 25.02.2019

УДК 343.9(477):343.34"364"

Станіслав Анатолійович МОЗОЛЬ,

доктор юридичних наук, старший науковий співробітник,
доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права
Національної академії внутрішніх справ (м. Київ)

СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах розвитку суспільних відносин забезпечувати належний рівень кримінологічної безпеки та ефективно протистояти злочинним проявам без реального знання кримінологічної ситуації надто складно. Сучасні тенденції і стан злочинності є одними з основних чинників, які дестабілізують соціально-економічну та політичну обстановку в державі.